

Biblioteksplan 2025 – 2028

Söderköpings kommun

SÖDERKÖPING.SE

Diarienummer: KS/2024–00311

Antagen: Kommunstyrelsen, 2025-03-10, §43

Dokumentansvarig förvaltning: KS Förvaltning

Dokumentet gäller för: Söderköpings kommun

Dokumentet gäller till och med: 2025–2028

Postadress

Söderköpings kommun
614 80 Söderköping

Besöksadress

Kommunhuset
Storängsallén 20

Kontakt

0121-181 00
kommun@soderkoping.se

Org.nr och webbplats

212000-0464
www.soderkoping.se

SÖDERKÖPING.SE

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Bibliotekens uppgift.....	3
1.2 Om biblioteken.....	4
1.3 Götabiblioteken.....	4
1.4 Om biblioteksplanen	5
2. Biblioteksplan för folkbiblioteken	6
2.1 Demokrati och delaktighet	6
2.1.1 Målbild.....	6
2.1.2 Strategier.....	6
2.2. Läsning och litteratur.....	8
2.2.1 Målbild.....	8
2.2.2 Strategier.....	8
2.3 Digital delaktighet och MIK.....	9
2.3.1 Målbild.....	10
2.3.2 Strategier.....	10
2.4 Det öppna rummet	10
2.4.1 Målbild.....	11
2.4.2 Strategier.....	11
3. Biblioteksplan för grundskole- och gymnasiebibliotek	12
3.1 Demokrati och delaktighet	12
3.1.1 Målbild.....	12
3.1.2 Strategier	12
3.2 Läsning och litteratur.....	13
3.2.1 Målbild.....	13
3.2.2 Strategier.....	13
3.3 Digital delaktighet och MIK.....	14
3.3.1 Målbild.....	14
3.3.2 Strategier.....	14
3.4 Det öppna rummet	15
3.4.1 Målbild.....	15
3.4.2 Strategier.....	15
4. Bilagor	16
4.1 Bibliotekslag (2013:801)	16
4.2 Skollag (2010:800) 2. kap.	17

1. Inledning

Denna biblioteksplan ersätter Biblioteksplan för Söderköpings kommun 2022-2024 antagen av Servicenämnden 2022-01-25 § 3 och Barn- och utbildningsnämnden 2022-03-02 § 14.

Enligt Bibliotekslagen (2013:801) ska varje kommun anta en biblioteksplan för sin biblioteksverksamhet.

Biblioteksplanen omfattar såväl folkbiblioteken som skolbiblioteken i Söderköpings kommun, vilka är två skilda verksamheter med olika uppdrag och målgrupper. Kommunstyrelsen ansvarar för folkbiblioteken och Barn- och utbildningsnämnden ansvarar för skolbiblioteken.

1.1 Bibliotekens uppgift

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska, enligt bibliotekslagen, verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. De primära uppdragen i verksamheten är att skapa läslust, förmedla information, stimulera bildning och kunskapsutveckling, stärka litteraturens ställning samt arbeta för digital delaktighet och medie- och informationskunnighet. Detta för att motverka vikande läsförståelse, kunskapsklyftor, digitalt utanförskap samt för att möta demokratiska utmaningar.

Biblioteken ska vara lokala mötesplatser och biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt följande prioriterade grupper:

- Personer med funktionsnedsättning
- Nationella minoriteter och personer som har annat modersmål än svenska.
- Barn och ungdomar

En grundläggande uppgift är att bevaka medieutvecklingen och att göra ett aktivt inköpsurval utifrån användarnas behov och önskemål. Beståndet ska, oavsett format, spegla samtiden, ge kunskap, beskriva historiska skeenden samt skapa läslust, nyfikenhet och engagemang. Läsning ger möjlighet till kunskapsinhämtning och perspektivskiftet.

Skolbiblioteken regleras även i skollagen (2 kap. 36 § SFS 2010:800) som anger att eleverna i grundskolan, anpassad grundskola, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassad gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Från och med 2025-07-01 träder ytterligare bestämmelser om skolbibliotek i kraft vilket innebär att skolbiblioteken ska vara bemannade (2 kap. 24 § SFS 2010:800)

1.2 Om biblioteken

Folkbiblioteken i Söderköping består av huvudbiblioteket i Stinsen samt två filialer integrerade med skolor, Mogata och Östra Ryd. Stadsbibliotekets ordinarie öppettider med personal är 50 timmar i veckan september-april, och 44 timmar i veckan maj-augusti.

Filialerna har bemannad öppettid tre timmar i veckan samt Meröppet ytterligare 53 timmar per vecka. Meröppet innebär att besökare kan komma in i biblioteket med hjälp av sitt bibliotekskort när biblioteket inte är bemannat.

Söderköpings bibliotek har 4,0 bibliotekarier och 3,25 assistenttjänster.

Söderköping har åtta grundskoleenheter fördelade på fem rektorsområden. I kommunen finns också en fristående grundskola. Biblioteksplanen behandlar endast de kommunala skolorna. Alla skolor har en bibliotekspedagog som bland annat ansvarar för inköp, utlån och återlämning av böcker. Två av de kommunala skolorna på landsbygden har integrerade filial- och skolbibliotek.

Nyströmska skolans bibliotek är öppet fem dagar veckan under skoltid och är bemannat fyra av dessa. I biblioteket arbetar en bibliotekarie 75 %. Bibliotekets användare höstterminen 2024 är ca 295 gymnasieelever och vuxenstuderande.

Ramunderskolans bibliotek har öppet tre dagar i veckan med bemanning av bibliotekspedagog och bibliotekarie. Bibliotekets användare är 490 högstadiееlever. Biblioteken är centralt placerat i skolan och är en resurs som angår alla som arbetar på skolan, både elever och personal.

1.3 Götabiblioteken

Söderköpings bibliotek ingår i Götabibliotekens bibliotekssamarbete. Götabiblioteken består av folkbiblioteken i Östergötland och Tranås kommun som omfattar 47 bibliotek och 3 bok- och biblioteksbussar. Götabiblioteken har gemensamt biblioteksdatasystem, webbsida, e-tjänster, medieförsörjning och transporter.

Götabiblioteken har etablerade samarbeten kring demokratifrågor, digital delaktighet och tillgänglighet. Biblioteken samverkar kring läsfrämjande, litteratur, folkbildning, programverksamhet och bibliotekens prioriterade målgrupper.

Götabibliotekens utgångspunkt är jämlik biblioteksservice för invånare i hela Östergötland och Tranås kommun. Visionen är ett hållbart och demokratiskt samhälle där alla når sina drömmar.

Detta når biblioteken genom att:

- guida, främja utbyte av tankar, kreativitet, idéer, dialog och skapa möjligheter för människor
- förverkliga demokratin i vardagen genom förståelse för invånarnas och samhällets behov, förväntningar och förutsättningar
- möjliggöra samverkan mellan samhällets olika aktörer i syfte att skapa förutsättningar för utveckling
- tillgängliggöra och möjliggöra digital användning för alla

För Götabiblioteken är Biblioteksutveckling Östergötland en resurs som initierar samverkan, förändringsprocesser, främjar erfarenhetsutbyte och genomför kompetenshöjande insatser. Biblioteksutveckling Östergötland samordnar drift och utveckling av gemensamma bibliotekstjänster samt leder ett antal nätverk inom Götabiblioteken.

1.4 Om biblioteksplanen

Biblioteksplanen är uppdelad i fyra områden med utgångspunkt från Bibliotekslagen.

- Demokrati och delaktighet
- Läsning och litteratur
- Digital delaktighet och MIK
- Det öppna rummet

Varje område startar med ett citat och en förklaring till citatet, därefter följer en målbild och strategier för att uppnå denna. Folkbibliotekens del kommer först och följs av grundskolan och gymnasieskolans del. Som bilagor finns gällande lagtexter.

2. Biblioteksplan för folkbiblioteken

Här följer den biblioteksplan som gäller för Söderköpings stadsbibliotek med filialer. Den är uppbyggd kring de fyra områden som nämns i inledningen

2.1 Demokrati och delaktighet

Frihet, välstånd, samhällelig och personlig utveckling är grundläggande mänskliga värden, som bara kan uppnås genom att medborgarna är välinformerade och ges möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter och spela en aktiv roll i samhällslivet. Medborgarnas aktiva deltagande och en demokratisk utveckling är beroende av en fullgod utbildning samt en fri och obegränsad tillgång till kunskap, tankar, kultur och information.

(IFLA:s/Unescos folkbiblioteksmanifest 2022)

Söderköpings stadsbibliotek är en plats för alla som bor och vistas i kommunen, för alla som drivna av nyfikenhet och vetgirighet vill lära sig för livet – under hela livet. Hela världen ryms i den information och den verksamhet som biblioteket tillhandahåller, här kan man finna sin plats i de stora frågorna, men Söderköpings stadsbibliotek är även en utgångspunkt för alla som vill navigera i det lokala.

2.1.1 Målbild

Söderköpings bibliotek är en hörnsten i den lokala demokratin. Vi bidrar till att stärka människor i deras roll som aktiva deltagare i det demokratiska samhället. Vi är ett inkluderande bibliotek som är öppet och tillgängligt för alla som vistas i kommunen, oavsett ålder, kön, sexuell läggning, etnicitet m.m.

2.1.2 Strategier

För att uppnå detta ska Söderköpings bibliotek:

Erbjuda en bredd av information

För att spela en aktiv roll i det demokratiska samhället och fatta välgrundade beslut behöver vi tillgång till faktagranskad information. Det måste också finnas möjlighet att belysa en fråga från olika håll. Endast när vi tagit del av flera utsagor kan vi fatta välgrundade beslut.

Söderköpings bibliotek ska främja demokratin genom att erbjuda en bredd av källor, analoga, digitala, som alla speglar ett brett spektrum av perspektiv. Alla som vistas i kommunen och som önskar få utlopp för sin nyfikenhet och vetgirighet – under livets alla åldrar – ska kunna få hjälp att navigera i det allt mer omfattande informationsutbud som präglar samtiden. Vägledning och hjälp till självhjälp är ledorden som stärker individen i sitt självständiga inhämtande av kunskap.

Genom att tillhandahålla ett brett medieutbud utan kostnad för besökaren blir det möjligt för alla att inhämta relevant och faktagranskad information från säkra källor. På så vis bidrar biblioteket till att demokratisera informationen. Begrepp som fake news, deep fakes och framväxten av AI ställer också nya krav på den som navigerar i informationsflödet. Genom att vägleda människor i deras jakt på kunskap ska biblioteket vara en motvikt till vinklad och felaktig information som riskerar att undergräva demokratin.

Biblioteket ska tillhandahålla information i olika medieformer som gör att alla kan hitta sin väg till kunskap, oavsett om man föredrar att läsa tryckta källor, att lyssna eller använda digitala medier.

Vara ett bibliotek som uppmuntrar till deltagande

Biblioteket är en offentlig arena, öppen för alla. Det som sker på biblioteket ska spegla de behov som finns i lokalsamhället. Därför ska biblioteket vara lyhört för förslag och idéer som gör verksamheten mer relevant. Genom att lägga tonvikt på medborgarnas behov vid medieinköp, samt att uppmuntra till inköpsförslag, blir biblioteket aktuellt för fler och bidrar på så vis till ökad delaktighet. På samma vis ska biblioteket tillhandahålla medier på språk som är relevanta i kommunen, sett till befolkningen och dess ursprung.

Stor vikt ska läggas på att tillgodose barns och ungdomars behov, vilket ska genomsyra allt ifrån utformning av lokaler till medieutbudet. En ny ungdomsavdelning har nyligen blivit verklighet, utformad till stor del efter inkomna önskemål och synpunkter från ungdomarna själva, som ett sätt att göra biblioteket mer relevant för en prioriterad målgrupp. Men ingen förändring är varaktig över tid – nya strömningar, idéer och tankar påverkar oss, ny teknik förändrar våra invanda sätt. Därför får en förändring aldrig betraktas som permanent. Söderköpings stadsbibliotek får aldrig bli statiskt utan måste hela tiden lyssna av samtiden och bjuda in till delaktighet i utformningen av verksamheten.

Göra bibliotekets tjänster tillgängliga

Biblioteket är en öppen och i grunden demokratisk institution som inte gör skillnad på människor. Biblioteket välkomnar alla utan krav på motprestation och ska möta alla efter deras förutsättningar.

Söderköpings bibliotek ska kostnadsfritt tillhandahålla ett brett utbud av tjänster som är anpassade efter de som lever och verkar i kommunen. Tjänster som tillgängliggör läsningen ska särskilt lyftas fram och biblioteket ska verka för att alla har tillgång till medieformer som passar deras behov.

I sammanhanget är det även viktigt att biblioteket marknadsför och når ut med de digitala tjänster som kan tillgängliggöra biblioteket för nya målgrupper, och bidra till att öka räckvidden. Genom olika sätt att tillgängliggöra information bidrar biblioteket till ett demokratiskt samhälle som är lika för alla.

2.2. Läsning och litteratur

Läsfrämjande är att: • ta bort hinder för läsning och öppna vägar till litteratur • bidra till att människor kan utveckla alla sina språk • stärka läsarens självförtroende och läsaridentitet • öka tillgången till en mångfald av litteratur på olika språk och i olika format för läsare i alla åldrar • ge fler möjlighet till en konstnärlig upplevelse genom litteratur.

(Kulturrådets Handlingsprogram för läsfrämjande 2019)

Genom århundradena har bibliotek varit nav för litteraturen och denna roll är högst central även idag. Söderköpings bibliotek är en plats där litteratur och läsning har högsta prioritet.

2.2.1 Målbild

Söderköpings bibliotek inspirerar alla kommunens invånare till läsning. Vi ökar tillgången till litteratur och stärker litteraturens ställning i samhället.

2.2.2 Strategier

För att uppnå detta ska Söderköpings bibliotek:

Tillhandahålla medier

En central uppgift för folkbiblioteket är att tillhandahålla medier. Medieutbudet ska präglas av mångfald, kvalitet och aktualitet. Det läsfrämjande arbetet på biblioteket inrymmer flera olika delar kopplade till medieutbudet; referenssamtal, skyltning samt lästips via trycksaker, hemsida och sociala medier.

Alla söderköpingsbor ska kunna hitta läsning och litteratur utifrån sina behov och förutsättningar, både när det gäller format och språk.

Biblioteket erbjuder såväl fysiska medier som digitala.

För personer med behov av anpassade medier finns exempelvis talböcker, storstilsböcker, taktila böcker och litteratur skriven på lättläst svenska.

Biblioteket förmedlar även tjänsten Legimus, som medger egen nedladdning av talböcker.

Erbjuda läsfrämjande program och aktiviteter

I bibliotekets läsfrämjande arbete ingår olika former av programverksamhet, både i och utanför det fysiska biblioteksrummet. Exempel på sådana är bokcirklar, författarbesök, skribentverkstäder, sagostunder och speciella lässatsningar under lov.

Biblioteket vill locka till läsning, inspirera till boksamtal och levandegöra litteraturen. Genom ett brett utbud av aktiviteter strävar biblioteket efter att nå så många som möjligt och därigenom förhöja livskvaliteten hos kommunens invånare.

En viktig väg till kommunens barn och ungdomar går genom barnomsorg och skola. Därför bjuder biblioteket regelbundet in förskolegrupper och skolklasser till biblioteket för läsinspirerande besök. Särskilda läsprojekt ordnas för utvalda årskurser.

Evenemang för både barn och vuxna arrangeras ofta i samarbete med kulturkontoret, kulturskolan och andra aktörer.

Ta biblioteket utanför de fysiska väggarna

Alla tar sig inte till biblioteket som fysisk plats. Till detta kan det finnas många olika anledningar. Därför arbetar biblioteket uppsökande i litteraturfrämjande syfte, både för att nå nya målgrupper och för att nå den som inte själv kan ta sig till biblioteket. Att synas på olika ställen är ett sätt att påminna om att biblioteket finns. Det kan även vara ett sätt att sänka tröskeln för ett framtida fysiskt besök.

Biblioteket strävar efter att synas på nya platser och i nya sammanhang. Närvaro vid olika typer av evenemang, såsom t.ex. fritidshemmens dag, Söderköpings stadslopp eller genom en krönika i lokaltidningen, nås invånare som vanligtvis kanske inte besöker biblioteket.

Uppsökande verksamhet i form av bokdepositioner används för att nå kommuninvånare på äldreboenden och hemleveranser av böcker erbjuds till låntagare som inte själva kan ta sig till biblioteket.

För att främja tillgången till litteratur skickar folkbiblioteket ut bokdepositioner till förskolor och grundskolor, både enligt regelbundna leveranser och vid efterfrågan. För att nå de yngsta samarbetar biblioteket med BVC och Familjecentralen.

2.3 Digital delaktighet och MIK

Att befolkningen har grundläggande digital kompetens är en förutsättning för att kunna delta i det digitala samhället och fatta informerade beslut i den digitala sfären. EU talar om vikten av "kapabla medborgare med digital egenmakt" och har satt målet att andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter ska vara 80 procent år 2030. Det målet når inte Sverige idag. Enligt Eurostats definition är det endast 66,5 procent av Sveriges befolkning i åldrarna 16–74 år som har åtminstone grundläggande digital kompetens...

(Digitala Sverige 2022. Myndigheten för digital förvaltning)

Det finns ett stort behov av att öka den digitala kompetensen i samhället. Biblioteket är en av få öppna platser dit människor kan vända sig vid behov av hjälp med frågor som rör digitala tjänster och verktyg. Biblioteket har därför en unik ställning och ett uppdrag att minska de digitala klyftorna.

2.3.1 Målbild

Söderköpings invånare är självständiga användare av digital service och är medvetna om hur det moderna medie- och informationslandskapet ser ut och fungerar.

2.3.2 Strategier

För att uppnå detta ska Söderköpings bibliotek:

Erbjuda hjälp och stöd i hur man hanterar digitala verktyg

Biblioteket ska erbjuda olika typer av hjälp med den digitala tekniken, såsom enskilda handledningar, kurstillfällen och workshops. Det kan också handla om möjlighet att använda digitala verktyg. Barn och ungas digitala kompetensbehov är i huvudsak skolans ansvar men biblioteket bör erbjuda möjligheter för barn och unga att på sin fritid prova olika digitala verktyg, till exempel VR-glasögon eller att utöva skapande med hjälp av programmering.

Erbjuda hjälp och stöd i hur information och källor värderas

Att kritiskt granska och ha kunskap om hur man förhåller sig till nyhets- och informationsflödet blir allt viktigare. Biblioteket ska på olika sätt vägleda i frågor som rör MIK (media och informationskunnighet) samt bjuda in till åsiktsutbyte i dessa frågor.

Erbjuda möjlighet till lärande för att öka kunskapen om den digitala utvecklingen

Den digitala utvecklingen går oerhört snabbt och är svår att överblicka. Ett exempel är utvecklingen inom området AI och dess användningsområden.

Bibliotekspersonalen behöver fortlöpande kompetensutveckling i hur utvecklingen inom det digitala området ser ut och hur detta kan förmedlas till invånarna. Detta kan ske till exempel genom att bjuda in föreläsare, anordna workshops, lära tillsammans och att samarbeta med studieförbund och organisationer.

2.4 Det öppna rummet

Biblioteken är ett av samhällets öppna rum som alla har tillgång till och som med hög tilltro bidrar till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Med användarna och deras behov i fokus främjar biblioteken litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet.

(Strategi för ett starkt biblioteksväsende, Regeringskansliet)

Det öppna rummet beskriver både det fysiska biblioteksrummet och folkbibliotekets position i samhället. Genom att verka för biblioteket som ett öppet rum ska vi erbjuda en plats som är fysiskt och digitalt tillgänglig för alla invånare. I Söderköpings kommun är biblioteket ett fritt och öppet rum för fri åsiktsbildning, lärande, rekreation och möten.

2.4.1 Målbild

Söderköpings bibliotek har en central roll i lokalsamhället. Vi är ett öppet rum med närhet till och utrymme för alla invånare, en mötesplats och en resurs i det livslånga lärandet. Biblioteket är en arena för litteratur och kultur, vars verksamhet även sträcker sig utanför de fysiska väggarna. Inom verksamheten skall vi stimulera till kunskapsinhämtning och eget skapande samt verka läsfrämjande för alla invånare.

2.4.2 Strategier

För att uppnå detta ska Söderköpings bibliotek:

Alltid ge ett gott bemötande

Biblioteket skall vara en plats där alla invånare är och känner sig välkomna. Personalen möter alla med öppenhet och hjälpsamhet. Det ska vara enkelt att besöka biblioteket. Information om öppettider och aktiviteter skall finnas lätt tillgängligt på flera platser och vara lättfattlig. Service och bemötande ska vara likvärdig för alla invånare, oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

Vara tillgängligt för alla

Söderköpings bibliotek ska vara en plats med låga trösklar, både fysiskt och mentalt. Lokalerna ska vara fysiskt tillgängliga enligt gällande lagar. Det ska finnas utrymmen både för enskildhet och samvaro. Biblioteket ska vara en plats som välkomnar såväl det lilla barnet med spring i benen som den som vill försjunka i en god bok. Biblioteksrummet skall främja möten mellan besökare och möjliggöra för möten mellan generationer, familjer och mellan olika grupper i samhället både till vardags och vid speciella arrangemang.

Vara en arena för invånarna

Bibliotekets lokaler är söderköpingsbornas lokaler. Vi ska erbjuda utrymmen där allmänheten kan arrangera aktiviteter och verksamhet, som ett led i att främja folkbildning, litteratur och kultur samt vara en resurs för föreningslivet. Bibliotekets skall vara en arena för fritt meningsutbyte genom olika aktiviteter, så som fortbildning, föredrag, hjälp med olika samhällsviktiga funktioner med mera.

3. Biblioteksplan för grundskole- och gymnasiebibliotek

Skolbiblioteken är ett viktigt område med stor potential att verka i gränslandet mellan skola och fritidsläsning. Skolbiblioteket har en dubbel uppgift att dels fungera som en pedagogisk resurs i undervisningen, dels främja elevernas intresse för läsning och litteratur. (SOU 2018:57, 1.4.3).

Syftet med denna plan är att öka likvärdigheten och tillgängligheten för barn och elever i kommunens skolor. Alla elever ska ha en likvärdig tillgång till litteratur och medier som medel för att utveckla både sitt språk och sina kunskaper. Syftet med skolbibliotek är bland annat att bidra till samtal om litteratur, att eleverna lär sig att källkritiskt söka, välja och värdera information. Söderköpings skolbibliotek och dess personal spelar en viktig roll för barn och ungas läsutveckling och litteraturintresse. Detta ansvar delar man med verksamheternas pedagoger likväl som med folkbiblioteken.

3.1 Demokrati och delaktighet

Ett rum utan böcker är som en kropp utan själ
(Marcus Tullius Cicero)

Barn och elever ska lära sig om demokrati och mänskliga rättigheter och utveckla förmågor för ett aktivt deltagande i vår demokrati. Lärandet sker genom att grundläggande demokratiska värderingar och respekten för mänskliga rättigheter genomsyrar lärmiljön. Skolbibliotekets uppdrag formas utifrån att göra eleverna till kritiskt reflekterande, aktiva medborgare i ett demokratiskt samhälle. För att kunna bli en del av ett demokratiskt samhälle så behöver man kunna läsa.

3.1.1 Målbild

Skolbiblioteken ska främja och förstärka elevernas respekt för samhällets grundläggande värderingar inom demokrati och rättigheter.

3.1.2 Strategier

Genom att uppdatera, inspirera och tillse att det finns en rik tillgång till böcker i skolbiblioteken bygger vi elevernas engagemang, intresse och möjlighet att vara delaktiga i att kunna påverka samhället. Detta görs i samråd med undervisande lärare som belyser detta, tex i samband med bland annat Pride, Orange week, Förintelsens minnesdag, FN-dagen och Världsbokdagen och Europadagen. Skolbiblioteken ska särskilt uppmärksamma prioriterade grupper såsom elever med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och elever med annat modersmål än svenska genom att erbjuda litteratur anpassade till deras behov, till exempel litteratur på andra språk och lättläst svenska.

3.2 Läsning och litteratur

Böcker är de tystaste och mest varaktiga av vänner; de är mest tillgängliga och de klokaste som rådgivare. De är också den mest tålmodiga läraren.
(Charles William Elliot)

Skolbiblioteken ska främja och organisera för läsning för alla elever. Genom att använda skolbiblioteken på ett medvetet sätt så gynnar det elevernas lärande och bidrar till trygghet på skolan. För att främja en positiv läsningserfarenhet är det viktigt att utbudet av litteratur är varierat och anpassat efter elevernas ålder och intressen. I de yngre årskurserna är det vanligt med högläsning, bildböcker och enklare texter för att skapa en grundläggande förståelse för läsning. När eleverna blir äldre ges de ofta mer komplexa texter som både stimulerar deras fantasi och utmanar deras läsförståelse.

3.2.1 Målbild

Skolorna utvecklar arbetet för att skolbiblioteken ska vara en integrerad del av skolornas pedagogiska arbete.

3.2.2 Strategier

Skolorna genomför ett läsfrämjande arbete och hittar väl fungerande metoder för att skapa läsmotivation hos eleverna och utveckla deras identitet som läsare. För att bredda elevernas läsintresse är det viktigt att inkludera skönlitteratur facklitteratur i olika undervisningsmoment vilket medför att eleverna upptäcker litteratur som de annars inte kommit i kontakt med. Detta innebär bland annat att skolbibliotekens verksamhet behöver utvecklas så att den utgår från elevers och elevgruppers behov. Förutsättningar för samverkan mellan lärare och skolbibliotekarier behöver stärkas avseende tid, medvetenhet om varandras uppdrag och kompetens. Kompetensen på skolorna om hur skolbiblioteket kan vara en resurs i samtliga skolämnen behöver stärkas.

Bibliotekarien på gymnasiet stimulerar och ger inspiration till elevernas och personalens läsning genom utställningar och bokprat, enskilt och i grupp. Bibliotekarien anordnar kulturaktiviteter för och med elever med anknytning till litteratur som t ex författarbesök, utställningar, högläsningstillfällen och poesidagar samt håller kontakt och samarbetar med kommunens stadsbibliotek och med övriga skolbibliotekarier i länet. Tillsammans med eleverna driver bibliotekarien bokcirkeln "Nyströmska skolans litteratursällskap" samt "Booktalks" på skolans Instagram. Bibliotekarien på gymnasiet erbjuder "bokattacker" där endast en bok presenteras per tillfälle. Poängen är att hålla det kort och kärnfullt med målet att locka fler till läsning.

3.3 Digital delaktighet och MIK

*Det är inte de starkaste som överlever. Det är inte de mest intelligenta som överlever.
Överlever gör de som bäst hanterar förändring.*
(Charles Darwin)

Skolan har en viktig roll med att ge eleverna möjligheter att vara aktiva och delaktiga i det demokratiska samhället. Skolan har ett ansvar för att eleverna ska få tillgång till information, kultur och att navigera i informationsflödet. Delaktigheten förutsätter att eleverna kan inhämta, värdera och använda information via digitala medier. Skolbibliotek kan främja läslusten och nå ut till eleverna genom digitala kanaler där många barn och unga idag hämtar läsinspiration- för att stärka både den analoga och den digitala läsförmågan. Digital delaktighet inom ramen för MIK Sveriges kunskapsbank syftar till att stärka individens förmåga att inte bara ta del av det digitala samhällslivet utan också att aktivt påverka och bidra till det. Det innebär att främja en jämlik och inkluderande digital miljö där alla har möjlighet att delta.

3.3.1 Målbild

Utveckla kreativa metoder och uppmuntra till innovativt digitalt och tekniskt berättande för att ge eleverna insikt i hur tekniken fungerar och påverkar samhället samt få eleverna medvetna och kritiska i den information de tar del av digitalt.

3.3.2 Strategier

Skolbiblioteken främjar läslusten och kan nå ut till eleverna genom digitala kanaler där många barn och unga idag hämtar läsinspiration- för att stärka både den analoga och den digitala läsförmågan. Eleverna får i sin ordinarie undervisning arbeta med informationssökning och källkritik. Eleverna ges kunskaper att använda digitala verktyg och plattformar för att kommunicera, skapa, dela och ta del av information. Skolan stärker också medvetenheten om de etiska aspekterna av digitalt deltagande, såsom integritet och hur man skyddar sina personliga uppgifter.

Det finns en sida med lärarresurser på skolornas startsidor där lärare kan få tips och idéer på hur man kan förbättra elevernas förmåga att söka och kritiskt granska källor. Det finns möjlighet att ta del av digitala dagstidningar genom Götabiblioteken. Där kan lärare och elever med lånekort samt pinkod ladda ner flera dagstidningar.

På gymnasiet undervisar bibliotekarien i informationssökning, både i biblioteket och i den ordinarie klassrumsundervisningen och deltar aktivt i undervisningen genom att ge fortlöpande handledning till enskilda elever och elevgrupper vid större fördjupningsarbeten och projekt. Bibliotekarien deltar regelbundet på ämneskonferenser och i programgruppsmöten och ingår på olika sätt i skolans pedagogiska verksamhet.

3.4 Det öppna rummet

Ett barn ensamt med sin bok skapar sig någonstans inne i själens hemliga rum egna bilder, som överträffar allt annat. Sådana bilder är nödvändiga för människan.
(Astrid Lindgren)

Skolan ska främja alla elevers språk. Språket är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom att lyfta fram skolbiblioteket som en viktig del av skolans systematiska kvalitetsarbete så främjas läslust, möjligheten att samverka mellan skolbiblioteksansvarig och lärare samt stärker alla elevers läsförmåga.

3.4.1 Målbild

Skolbiblioteken ska vara tillgängliga och bemannande för alla elever i ändamålsenliga lokaler.

3.4.2 Strategier

Alla skolor har en lokal med öppettider som möjliggör för elever att besöka under skoltid och fritidshemstid. För att nå ut utanför skolbiblioteket används också andra delar av skolans lokaler som till exempel popupbibliotek i trapphuset. Skolbiblioteken ska vara en samarbetspartner med skolans lärare samt ett stöd för eleverna. Skolbibliotek är en verksamhet för hela skolan och inte enbart knuten till lokalen. Däremot är lokalen viktig som plats på flera sätt. Den ska vara en trygg och lugn plats för studiero och skolarbete och en plats för trivsel och möten mellan elever. Eleverna ska få möjlighet att etablera en vana att gå till skolbiblioteket.

4. Bilagor

4.1 Bibliotekslag (2013:801)

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

Första stycket hindrar inte att folkbiblioteken tar ut

1. ersättning för kostnader för porto, fotokopiering och andra liknande tjänster, och 2. avgift för de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

Skolbibliotek

10 § /Upphör att gälla U:2025-07-01/ Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ha tillgång till skolbibliotek. Lag (2023:355).

10 § /Träder i kraft I:2025-07-01/ För skolbibliotek finns utöver vad som gäller enligt denna lag ytterligare bestämmelser i 2 kap. 24 a-24 d §§ skollagen (2010:800). Lag (2024:1073).

17 § Kommuner och regioner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Lag (2019:961).

4.2 Skollag (2010:800) 2. kap.

24 a § /Träder i kraft I:2025-07-01/ Eleverna i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten.

Med skolbibliotek avses i denna lag en samlad, gemensam och ordnad verksamhet med ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga och digitala medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen.

Om det finns särskilda skäl, får skolbiblioteket i stället tillhandahållas

- på en annan av huvudmannens skolenheter eller, om det är fråga om en kommunal huvudman, på kommunens folkbibliotek, eller
- genom att överlämnas på entreprenad enligt 23 kap. 8 a § till en annan huvudman inom skolväsendet eller till en huvudman för ett folkbibliotek.

Lag (2024:1072).

24 b § /Träder i kraft I:2025-07-01/ Utöver de ändamål som anges i 2 § bibliotekslagen (2013:801) ska ett skolbibliotek främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet. Lag (2024:1072).

24 c § /Träder i kraft I:2025-07-01/ Varje huvudman ska i en biblioteksplan precisera hur ändamålet med skolbiblioteksverksamheten ska uppnås.

En kommun eller en region kan anta en särskild skolbiblioteksplan eller beskriva skolbiblioteksverksamheten i den biblioteksplan som den ska anta enligt 17 § bibliotekslagen (2013:801).

Om huvudmannen avser att med tillämpning av 24 a § tredje stycket tillhandahålla skolbiblioteksverksamheten för en skolenhet på en annan plats än på den egna skolenheten ska även detta och de särskilda skälen anges i biblioteksplanen.

Lag (2024:1072).

24 d § /Träder i kraft I:2025-07-01/ Skolbiblioteken ska vara bemannade i sådan utsträckning att ändamålen med skolbibliotek uppnås.

Varje huvudman ska sträva efter att för skolbiblioteksverksamheten anställa personal som i första hand har en examen från en högskoleutbildning inom biblioteks- och informationsvetenskap eller i andra hand en examen från en annan relevant högskoleutbildning. Lag (2024:1072).